

Jiří Hoppe: Pokusy o obnovu občanské společnosti v roce 1968. Sociální demokracie, Klub angažovaných nestraníků a K 231 – Sdružení bývalých politických vězňů.

Rkp. disertační práce, Praha 2008, 363 s.

(Posudek oponenta)

Témata konce 60. let jsou v současné době, tedy čtyřicet let poté, nesmírně populární, a to nejen v kontextu „československých osudových osmiček“. Předložená práce Jiřího Hoppeho vlastně zapadá do této tematické „konjunktury“. Zároveň ovšem je třeba hned v úvodu důrazně připomenout, že jde vlastně o náhodu. Práce totiž nevznikla tak říkajíc „na zakázku doby“. Dlouhodobý zájem doktorandův o popisované děje je všeobecně znám a je doložitelný i jeho dosavadní publikační produkcí.

V tomto smyslu vykazuje tedy přeložená studie jeden z velmi podstatných pozitivních rysů – totiž širokou práci s pramennou základnou, promyšlení interpretace registrovaných faktů apod. V tomto smyslu jde tedy nesporně o text vyzrálý, zajímavý. Zvolené objekty výzkumu jsou přitom podstatnou součástí českých národních dějin doby nejnovější. Vzhledem ke všem těmto skutečnostem je tedy možno označit předložené dílo za fundovanou, původní a přínosnou historickou studii.

Jako oponent předložené práce kromě výše zmíněného pozitivního dojmu připojuji však i některé obecné či věcné výhrady. Zaměřím se nejprve na obecné připomínky.

1. Autor u všech sledovaných skutečností reflektuje především vývoj v samém centru dění, tedy především v různých „ústředních sekretariátech“ a v hlavním městě Praze. Pohled z regionů by však patrně poskytl i poněkud jiné zorné úhly. Přitom v devadesátých letech byla o těchto skutečnostech publikována řada drobnějších i

rozsáhlejších studií. Namátkou pro Opavsko N. Pavelčíková, pro Ostravsko K. Jiřík aj. Přestože se nesoustředí pouze na Hoppem sledované organizace, ale na celý regionální vývoj v průběhu r. 1968, naleznou se i v nich cenné informace např. o KAN, K 231 apod.

2. Zvláště kapitola věnovaná občanské společnosti místy zabíhá do přílišné teoretičnosti a obecností, které dle mého názoru přesahují míru únosnou pro práci historického typu. Přitom ovšem v duchu současných politologických konstrukcí je občanská společnost výrazně modelována politickou realitou. I v tomto kontextu pak všem vzniká otázka, zda po roce 1970 cosi z občanské společnosti zbylo či nikoli?
3. Doporučoval bych, aby v celku zajímavá teze o poněkud rozkolísané inspiraci roku 1968 obdobím meziválečným a léty 1945-1948, s níž plně souhlasím, byla poněkud rozvedena. Mimochodem i analýza četnosti publikovaných historických studií o těsně poválečném období v časopisech druhé poloviny let 60. mnohé napovídá.
4. J. Hoppe hovoří i o národnostní problematice v poválečném Československu. Myslím, že v této souvislosti by měly být připomenuty práce T. Staňka, G. Sokolové, M. Gajdoše, Š. Šutaje a jiných.
5. Na řadě míst práce jsem registroval chronologické či tematické „skoky“. Doporučoval bych položit důraz na určitou plynulost textu.
6. Autorovi rovněž doporučuji opravit některé překlepy a respektovat současná pravidla psaní velkých a malých písmen u názvů institucí, orgánů apod.

Nyní se dotknu některých dílčích připomínek:

S. 6 – osobně nesdílím autorovo přesvědčení, že okupace ČSSR v r. 1968 „na mnoho let dopředu ovlivní nejen československou a evropskou, ale i světovou historii“.

S. 7 – problém zahraničněpolitické orientace a její neměnnosti považují za poněkud problematický.

S. 8 – zákon o státním podniku byl však, v podstatě „neperspektivně“, přijat až r. 1969.

S. 10 – myslím, že ve vztahu k politickým vězňům nešlo pouze o vyjmenované otázky. Nemálo se do toho problému promítalo i uplatnění jejich potomků v 60. letech apod.

S. 55 – není poněkud přeceňována role Z. Mlynáře. Jde vlastně jen o informace převzaté z jeho byt' zajímavých, ovšem po řadě let napsaných vzpomínek.

S. 71 – postavení římsko-katolické církve se mně v textu jeví jako poněkud zjednodušené.

S. 80 – hovoří se zde o případném osamostatnění odborové federace strojířů a strojních techniků. Ti druzí chtěli k tomuto kroku přistoupit již v r. 1947. Byla v tom nějaká spojitost, či šlo o náhodu?

S. 126 – jaké byly příčiny, že Slovensko zůstalo mimo aktivity přípravného výboru ČSSD?

S. 168-172 – shrnutí k ČSSD je opakováním již v práci uvedených tezí a vět.

S. 198 – vystupoval KAN opravdu proti mzdové denivelizaci?

S. 285 – proč získávání informací o K 231 bylo v rozporu s Akčním programem?

S. 290 – i v této souvislosti se naráží na širší problém. Aktivisté K 231 v 60. letech tvrdili, že jejich perzekuce byla uskutečněna na základě smyšlenek Stb, která vykonstruovala jejich kauzy v rozporu se skutečností. Dnes se však dovídáme, a to často z naprosto „oficiálních míst“, ovšem i od pamětníků, že šlo o odboj „se zbraní v ruce“, že sabotáže byly skutečné, že plánované atentáty na různé politické a právní představitele se nezrodily v obludných úřadovnách Stb. Kde je tedy vlastně pravda?

S. 297 aj. – označení „nekomunistická media“ by bylo třeba upřesnit. Míra reglementace medií vedením KSČ nebyla po celých 40 let stejná, nicméně nikdy nebyla nulová.

S. 316 – Knapovy vzpomínky, pokud vím, nebyly psány v 80., ale v 90. letech (viz též správná citace v poznámce).

Přes uvedené obecné i konkrétní připomínky považuji práci Jiřího Hoppeho za velmi zdařilou a doufám, že se dočká publikování. Jednoznačně splňuje všechny požadavky kladené na disertační práci. Znovu podtrhuji její původnost a přínosnost. Rozhodně ji doporučuji k úspěšné obhajobě.

Opava 27. 5. 2008

prof. PhDr. Zdeněk Jirásek, CSc.

